

1 Ciężar dowodu

Główna podstawa prawna:

art. 249–365 kodeksu postępowania cywilnego (Codul de procedură civilă).

1.1 Jakie zasady obowiązują w odniesieniu do ciężaru dowodu?

Twierdzenie zgłoszone w toku postępowania musi udowodnić strona zgłaszająca, z wyjątkiem przypadków wyraźnie wskazanych w przepisach prawa. Powód musi udowodnić zarzucane przez siebie fakty. Jeżeli chodzi o zarzuty podnoszone przez pozwanego, ciężar dowodu spoczywa na pozwanym. Istnienie domniemania może jednak przenieść ciężar dowodu ze strony, na której spoczywałby on w normalnych warunkach, na stronę przeciwną.

1.2 Czy obowiązują zasady, które wyłączają konieczność dowodzenia niektórych faktów? W jakich przypadkach? Czy możliwe jest przedstawienie dowodu w celu obalenia szczególnego domniemania prawnego?

Nie wymagają dowodu fakty, które muszą być sądowi znane.

Domniemywa się, że sąd zna prawo obowiązujące w Rumunii. Zainteresowana strona musi jednak udowodnić treść prawa, które nie zostało opublikowane w rumuńskim dzienniku urzędowym (Monitorul Oficial) ani ogłoszone za pomocą innych środków, konwencji międzynarodowych, traktatów i umów, które obowiązują w Rumunii, ale nie zostały włączone do rumuńskiego ustawodawstwa, jak również międzynarodowego prawa zwyczajowego. Przepisy wykonawcze zawarte w dokumentach tajnych mogą być przedmiotem dowodu i można się z nimi zapoznawać wyłącznie na warunkach określonych przez prawo. Sąd może z urzędu ustalić treść prawa obcego, pod warunkiem że strony powołały się na to prawo przed sądem. Prawo obce musi zostać udowodnione zgodnie z przepisami kodeksu cywilnego (Codul civil) odnoszącymi się do treści prawa obcego.

Jeżeli fakt jest powszechnie znany lub nie został zakwestionowany, sąd może postanowić, że – biorąc pod uwagę okoliczności sprawy – nie wymaga on dowodu. Zwyczaj, zasady postępowania i praktyki uzgodnione między stronami muszą zostać udowodnione przez stronę, która się na nie powołuje. Przepisy prawa miejscowego muszą zostać udowodnione przez stronę, która się na nie powołuje, wyłącznie na wniosek sądu.

Domniemanie jest to wniosek wyciągnięty w przepisach prawa lub przez sąd z faktu znanego w celu ustalenia faktu nieznanego. Domniemanie prawne (*prezumtă legală*) zwalnia powołującą się na nie stronę z ciężaru udowodnienia faktu, który prawo uznaje za stwierdzony. Domniemanie prawne można obalić dowodem przeciwnym, chyba że prawo stanowi inaczej.

1.3 Do jakiego stopnia sąd musi być przekonany o fakcie, aby oprzeć orzeczenie na istnieniu tego faktu?

Dowody muszą być dopuszczalne i istotne dla wyniku postępowania. Po dopuszczeniu przez sąd dowodów na potwierdzenie konkretnych faktów sąd dysponuje swobodą uznania w kwestii oceny, czy fakty te zostały udowodnione, chyba że prawo stanowi inaczej.

2 Postępowanie dowodowe

2.1 Czy dowód przeprowadza się zawsze na podstawie wniosku strony czy sędzia w niektórych przypadkach może również przeprowadzić dowód z urzędu?

Dowody muszą zostać przedstawione przez powoda w pozwie i przez pozwanego w odpowiedzi na pozew, chyba że prawo stanowi inaczej; w przeciwnym razie mogą zostać uznane za niedopuszczalne. Jeżeli przedstawione dowody okażą się niewystarczające do ostatecznego rozstrzygnięcia sporu, sąd nakaże stronom ich uzupełnienie. Sąd może z urzędu zwrócić uwagę stronom na konieczność przedstawienia dodatkowych dowodów i może nakazać przeprowadzenie dodatkowych dowodów nawet wówczas, gdy strony nie wyrażą na to zgody.

Strony mogą wystąpić o przeprowadzenie następujących rodzajów dowodów: z dokumentów, z opinii biegłego, z zeznań świadka, z oględzin miejsca zdarzenia i z zeznań strony, jeżeli o jej przesłuchanie wniosła strona przeciwna. W nowym kodeksie postępowania cywilnego uregulowano również dowody rzeczowe; może to być istotne w przypadku niektórych kategorii powództw cywilnych (np. pozwów o rozwód).

2.2 Co się dzieje po przyjęciu wniosku dotyczącego przeprowadzenia dowodu?

W pierwszej kolejności sąd rozstrzyga o dopuszczalności dowodów przedstawionych przez strony, po czym wydaje postanowienie wyszczególniające fakty, które wymagają dowodu, dopuszczalne dowody oraz obowiązki stron w zakresie przeprowadzania dowodu. Dowody przeprowadza się w miarę możliwości na tej samej rozprawie, na której zostały dopuszczone.

Przeprowadzanie dowodów odbywa się zgodnie z pewnymi podstawowymi zasadami: dowody przeprowadza się w kolejności ustalonej przez sąd; dowody powinny w miarę możliwości zostać przeprowadzone na tej samej rozprawie; dowody przeprowadza się przed rozpoznaniem sprawy co do jej istoty; dowody i dowody przeciwne przeprowadza się w miarę możliwości w tym samym czasie.

Dowody przeprowadza się na posiedzeniu niejawnym (*in camera de consiliu*) przed sądem rozpoznającym sprawę, chyba że prawo stanowi inaczej. Jeżeli z obiektywnych względów dowody można przeprowadzić wyłącznie w innym miejscu, może je przeprowadzić na podstawie wniosku o pomoc prawną sąd tej samej instancji lub sąd niższej instancji, jeżeli w danym okręgu nie ma sądu tej samej instancji.

2.3 W jakich przypadkach sąd odrzuci wniosek dowodowy strony?

Dowody mogą zostać wykorzystane wyłącznie wówczas, gdy spełniają określone przesłanki dotyczące ich legalności (*legalitate*), wiarygodności (*verosimilitate*), istotności (*pertinență*) i rozstrzygającego charakteru (*concludență*). Jeżeli chodzi o legalność, przedstawione dowody muszą stanowić dowody w rozumieniu przepisów prawa i nie mogą być zabronione na mocy prawa. Jeżeli chodzi o wiarygodność, żądane dowody nie mogą być sprzeczne z powszechnie uznawanym prawem naturalnym. Jeżeli chodzi o istotność, dowody muszą odnosić się do przedmiotu sporu, tj. do faktów, które należy udowodnić na poparcie pozwu lub odpowiedzi na pozew, które złożyły strony. Aby dowody były dopuszczalne, muszą być również wiarygodne i muszą przyczyniać się do rozstrzygnięcia sporu.

Sąd musi odrzucić wniosek o powołanie dowodu z dokumentu, jeżeli treść takiego dokumentu dotyczy kwestii o ściśle osobistym charakterze związanych z godnością lub prywatnością osoby; jeżeli powołanie dowodu z dokumentu wiązałoby się z naruszeniem obowiązku zachowania poufności; lub jeżeli powołanie takiego dowodu dawałoby podstawy do wszczęcia postępowania karnego przeciwko stronie, małżonkowi strony lub dowolnemu krewnemu lub powinowatemu strony do trzeciego stopnia pokrewieństwa lub powinowactwa włącznie.

Dowód z zeznań świadka jest niedopuszczalny na potwierdzenie czynności prawnych o wartości powyżej 250 RON, ponieważ zgodnie z przepisami prawa w tym przypadku wymagany jest dowód z dokumentu. Ponadto dowód z zeznań świadka jest niedopuszczalny również wówczas, gdy jest sprzeczny z treścią dokumentu urzędowego.

Dowody przedstawia powód w pozwie lub pozwany w odpowiedzi na pozew. Sąd może wezwać o przeprowadzenie dowodu niepowołanego przez strony lub dopuścić taki dowód w dowolnej z następujących sytuacji: gdy konieczność przeprowadzenia dowodu wynika z faktu zmiany treści pozwu; gdy konieczność przeprowadzenia dowodu powstała w toku postępowania, a strona nie mogła tego przewidzieć; gdy strona wykaże przed sądem, że z uzasadnionej przyczyny nie była w stanie powołać żądanego dowodu w wyznaczonym terminie; gdy przeprowadzenie dowodu nie doprowadzi do odroczenia rozprawy; gdy wszystkie strony wyrażą na to wyraźną zgodę.

2.4 Jakie wyróżnia się środki dowodowe?

Czynność prawną lub fakt można udowodnić za pomocą dokumentów, zeznań świadków, domniemań, przyznania faktów przez jedną ze stron (dokonanego dobrowolnie lub w toku przesłuchania), opinii biegłego, rzeczy, oględzin miejsca zdarzenia lub innego dowolnego środka przewidzianego w przepisach prawa.

2.5 Jakie metody stosuje się w celu uzyskania dowodów ze świadków i czym się one różnią od środków uzyskiwania dowodów z biegłych? Jakie obowiązują zasady w odniesieniu do składania dowodów pisemnych i ekspertyz/opinii biegłych?

Świadków powołują strony, tj. powód w pozwie albo pozwany w odpowiedzi na pozew. Po dopuszczeniu dowodu z zeznań świadka sąd wzywa świadków na rozprawę.

Jeżeli sąd – z urzędu lub na wniosek stron – uzna, że wyjaśnienie okoliczności faktycznych sprawy wymaga przeprowadzenia dowodu z opinii biegłego, powoła od jednego do trzech biegłych i wyda postanowienie określające kwestie, które mają być przedmiotem ich opinii, oraz termin na wydanie tych opinii. Biegli formułują swoje wnioski w postaci opinii biegłego. Sąd – z urzędu lub na wniosek stron – może zwrócić się o sporządzenie nowej opinii do innego biegłego, przedstawiając stosowne uzasadnienie.

Jeżeli chodzi o dowody z dokumentów, każda ze stron musi przedstawić dokumenty, które zamierza wykorzystać w toku rozprawy, w postaci odpisu poświadczonego za zgodność z oryginałem. Strona musi również mieć przy sobie oryginał dokumentu, aby móc okazać go na żądanie sądu – w przeciwnym wypadku taki dokument nie zostanie dopuszczony jako dowód w postępowaniu. Sąd może nakazać stronie okazanie dokumentu znajdującego się w jej posiadaniu, jeżeli dokument ten jest wspólny dla stron postępowania, jeżeli strona sama powołała się na ten dokument w toku rozprawy lub jeżeli strona ma obowiązek powołać się na ten dowód. Jeżeli dokument znajduje się w posiadaniu strony i nie można okazać go przed sądem, sąd może oddelegować sędziego do udania się w miejsce, w którym znajduje się ten dokument, i strony mogą zapoznać się z treścią dokumentu w obecności takiego sędziego. Jeżeli dokument znajduje się w posiadaniu osoby trzeciej, osoba ta może zostać wezwana do stawienia się przed sądem w charakterze świadka i okazania stosownego dokumentu.

Dowód przeprowadza właściwy sąd na posiedzeniu niejawnym. Jeżeli dowód ma zostać przeprowadzony w innym miejscu, przeprowadzi go wyznaczony sąd tej samej instancji lub niższej instancji, jeżeli w danym okręgu nie ma sądu tej samej instancji. Jeżeli rodzaj dowodu na to pozwala i strony wyrażają zgodę, sąd odpowiedzialny za przeprowadzenie dowodu może odstąpić od wzywania stron do stawienia się przed sądem.

2.6 Czy istnieją silniejsze i słabsze środki dowodowe?

Poza przypadkami bezpośrednio wskazanymi w przepisach prawa wszystkie metody przeprowadzania dowodu mają taką samą wartość dowodową. Strony często akceptują dokumenty urzędowe (*forma autentica*) z uwagi na korzyści związane z tymi dokumentami, w tym domniemanie autentyczności, które oznacza, że osoba powołująca się na dokument urzędowy jest zwolniona z ciężaru dowodu.

2.7 Czy udowodnienie określonych faktów wymaga oznaczonych środków dowodowych?

W przypadku czynności prawnej o wartości przekraczającej 250 RON jedynym dopuszczalnym dowodem jest dowód z dokumentów, chociaż istnieją pewne wyjątki, w których sąd dopuszcza również dowód z zeznań świadka.

Dokument urzędowy stanowi niezbyty dowód na potwierdzenie ustaleń faktycznych poczynionych osobiście przez osobę, która poświadczyła dany dokument zgodnie z prawem. Z kolei twierdzenia stron zapisane w dokumencie urzędowym stanowią dowód wyłącznie do momentu przedstawienia dowodu przeciwnego.

Jeżeli chodzi o domniemania, których rozstrzygnięcie pozostawiono w gestii sądu, sąd może oprzeć się na nich wyłącznie w przypadku, gdy mają one wagę i moc dowodową wystarczającą do tego, by uprawdopodobnić dany fakt; domniemania takie mogą zostać zaakceptowane wyłącznie w przypadku, gdy prawo dopuszcza dowód z zeznań świadka.

2.8 Czy świadkowie są zobowiązani przepisami prawa do zeznawania?

Zob. odpowiedź na pyt. 2.11.

2.9 W jakich przypadkach mogą odmówić składania zeznań?

Kodeks postępowania cywilnego nie wskazuje żadnych podstaw uzasadniających odmowę złożenia zeznań przez świadka, a jedynie określa kategorie osób, które nie mogą zostać przesłuchane w charakterze świadka, oraz osób, które są zwolnione z obowiązku stawienia się przed sądem w charakterze świadka. Zob. odpowiedź na pyt. 2.11.

2.10 Czy osoba, która odmawia złożenia zeznań, może być ukarana lub zmuszona do zeznawania?

Sąd nakłada grzywnę na świadka, który nie stawi się na wezwanie lub odmówi składania zeznań. Jeżeli świadek nie stawi się na pierwsze wezwanie do stawienia się przed sądem, sąd może wydać nakaz doprowadzenia świadka do sądu (*mandat de aducere*). W nagłych przypadkach sąd może wydać taki nakaz nawet w odniesieniu do pierwszej rozprawy.

Jeżeli wezwany nie stawi się na rozprawie lub odmówi odpowiedzi na pytania, sąd może uznać tę sytuację za równoznaczną z pełnym przyznaniem faktu lub potraktować ją wyłącznie jako uprawdopodobnienie na korzyść strony, która wniosła o wezwanie danego świadka.

2.11 Czy przewiduje się, że od niektórych osób nie można uzyskać dowodów?

Następujące kategorie osób nie mogą występować przed sądem w charakterze świadków: krewni i powinowaci do trzeciego stopnia pokrewieństwa i powinowactwa włącznie; małżonkowie, byli małżonkowie, nupturcienci lub konkubenci; osoby wrogo względem siebie nastawione lub osoby, które mają wspólny interes, objęte nakazem sądu pozbawiającym ich prawa do zarządzania własnym majątkiem (*sub interdicție judecătorească*); oraz osoby skazane za krzywoprzysięstwo. W postępowaniach sądowych dotyczących ustalenia ojcostwa, rozvodu i innych stosunków rodzinnych sąd może przesłuchiwać krewnych i powinowatych, z wyjątkiem zstępnych.

Następujące kategorie osób są zwolnione z obowiązku stawienia się przed sądem w charakterze świadków:

duchowni, lekarze, farmaceuci, adwokaci, notariusze, komornicy, mediatorzy, położne i pielęgniarki oraz przedstawiciele wszelkich innych grup zawodowych, które na mocy prawa są zobowiązane do przestrzegania tajemnicy zawodowej i zachowania w poufności faktów poznanych w toku pełnienia powierzonych im obowiązków lub wykonywania danego zawodu, nawet po zaprzestaniu jego wykonywania;

sędziowie, prokuratorzy i urzędnicy publiczni, nawet po zakończeniu wykonywania zawodu, w kwestiach dotyczących informacji poufnych uzyskanych w toku pełnienia powierzonych im obowiązków;

osoby, które poprzez udzielenie odpowiedzi na zadawane im pytania mogłyby narazić siebie, swojego małżonka, byłego małżonka itp. na odpowiedzialność karną lub hańbę.

2.12 Jaką rolę odgrywa sędzia i strony w przesłuchaniu świadka? W jakich warunkach można przesłuchać świadka w trybie wideokonferencji lub za pośrednictwem innych środków technicznych?

Sąd wzywa świadków do stawienia się na rozprawie i ustala kolejność ich przesłuchiwania. Przed rozpoczęciem przesłuchania sędzia potwierdza tożsamość świadka i odbiera od niego przyrzeczenie. Poszczególni świadkowie są przesłuchiвани osobno. Świadek najpierw odpowiada na pytania zadawane przez przewodniczącego składu sędziowskiego, a następnie – za zgodą przewodniczącego – na pytania zadawane przez stronę, która wniosła o powołanie do na świadka, lub na pytania zadawane przez stronę przeciwną. Świadek, które nie jest w stanie stawić się przed sądem, może zostać przesłuchany w miejscu, w którym zwyczajowo przebywa.

W Rumunii nie przyjęto żadnych przepisów prawnych regulujących kwestie związane ze sporządzeniem nagrań audio lub wideo z przebiegu przesłuchań, ale sporządzanie takich nagrań jest dopuszczalne. Następnie z materiałów tych można sporządzić protokół na wniosek zainteresowanej strony zgodnie z przepisami prawa.

3 Ocena dowodów

3.1 Czy istnieją ograniczenia nałożone na sąd dotyczące uwzględniania przez sąd w orzeczeniu dowodów, które zostały zebrane przez stronę niezgodnie z prawem?

Jeżeli strona przedstawiająca dokument nalega na jego wykorzystanie, mimo że podniesiono zarzut jego fałszywości i zarzut taki nie został wycofany, oraz jeżeli istnieją przesłanki wskazujące na sprawcę lub współsprawcę fałszerstwa, sąd może zawiesić postępowanie i niezwłocznie przekazać dokument, co do którego istnieje domniemanie, że może być fałszywy, właściwemu prokuratorowi wraz ze sporządzonym w tym celu protokołem, aby mógł on wszcząć śledztwo w przedmiocie fałszerstwa. W przypadku braku możliwości wszczęcia lub kontynuowania postępowania karnego czynności wyjaśniające w sprawie fałszerstwa będzie prowadził sam sąd cywilny.

Z drugiej strony sąd nałoży grzywnę na osobę, która w złej wierze kwestionuje wiarygodność dokumentu lub złożonego na nim podpisu lub autentyczność nagrania audio lub wideo.

Oceniając zeznania świadków, sąd weźmie pod uwagę ich szczerłość oraz okoliczności, w jakich dowiedzieli się o faktach stanowiących przedmiot ich zeznań. Jeżeli w toku postępowania sąd podejrzewa, że świadek dopuścił się krzywoprzysięstwa lub został przekupiony, sporządza protokół i przekazuje sprawę właściwemu organowi ścigania.

3.2 Czy moje oświadczenie, jako strony w sprawie, uznaje się za dowód?

Jeżeli którakolwiek ze stron przyzna fakt, na którym strona przeciwna oparła swój pozew albo swoją odpowiedź na pozew, przyznanie takie stanowi dowód. Przyznanie dokonane przed sądem stanowi rozstrzygający dowód przeciwko osobie przyznającej; sąd musi uwzględnić takie przyznanie w całości i nie może wyodrębnić jego części, chyba że odnoszą się one do odrębnych faktów, które nie mają ze sobą związku. Sąd dysponuje swobodą uznania w kwestii dopuszczenia przyznania dokonanego poza salą sądową. Przyznania takie podlegają wymogom dotyczącym dopuszczalności i przeprowadzania dowodów regulującym inne dowody zgodnie z przepisami prawa powszechnego (łac. *ius commune*).

Sąd może wyrazić zgodę na przesłuchanie każdej ze stron na okoliczność jej własnych działań, jeżeli będzie to istotne dla rozstrzygnięcia sprawy.

Łącza do powiązanych stron internetowych

<http://www.just.ro/>

Ostatnia aktualizacja: 27/11/2018

Za wersję tej strony w języku danego kraju odpowiada właściwy punkt kontaktowy Europejskiej Sieci Sądowej (EJN). Tłumaczenie zostało wykonane przez służby Komisji Europejskiej. Jeżeli właściwy organ krajowy wprowadził jakieś zmiany w wersji oryginalnej, mogły one jeszcze nie zostać uwzględnione w tłumaczeniu. ESS ani Komisja Europejska nie ponoszą odpowiedzialności za wszelkie informacje, dane lub odniesienia zawarte w tym dokumencie. Informacje na temat przepisów dotyczących praw autorskich, które obowiązują w państwie członkowskim odpowiedzialnym za niniejszą stronę, znajdują się w informacji prawnej.

W związku z wystąpieniem Wielkiej Brytanii z Unii Europejskiej państwa członkowskie aktualizują obecnie niektóre strony portalu zawierające treści krajowe. Jeżeli dana strona zawiera treści, które nie zostały jeszcze dostosowane w związku z wystąpieniem Zjednoczonego Królestwa, jest to niezamierzone i zostanie wkrótce skorygowane.